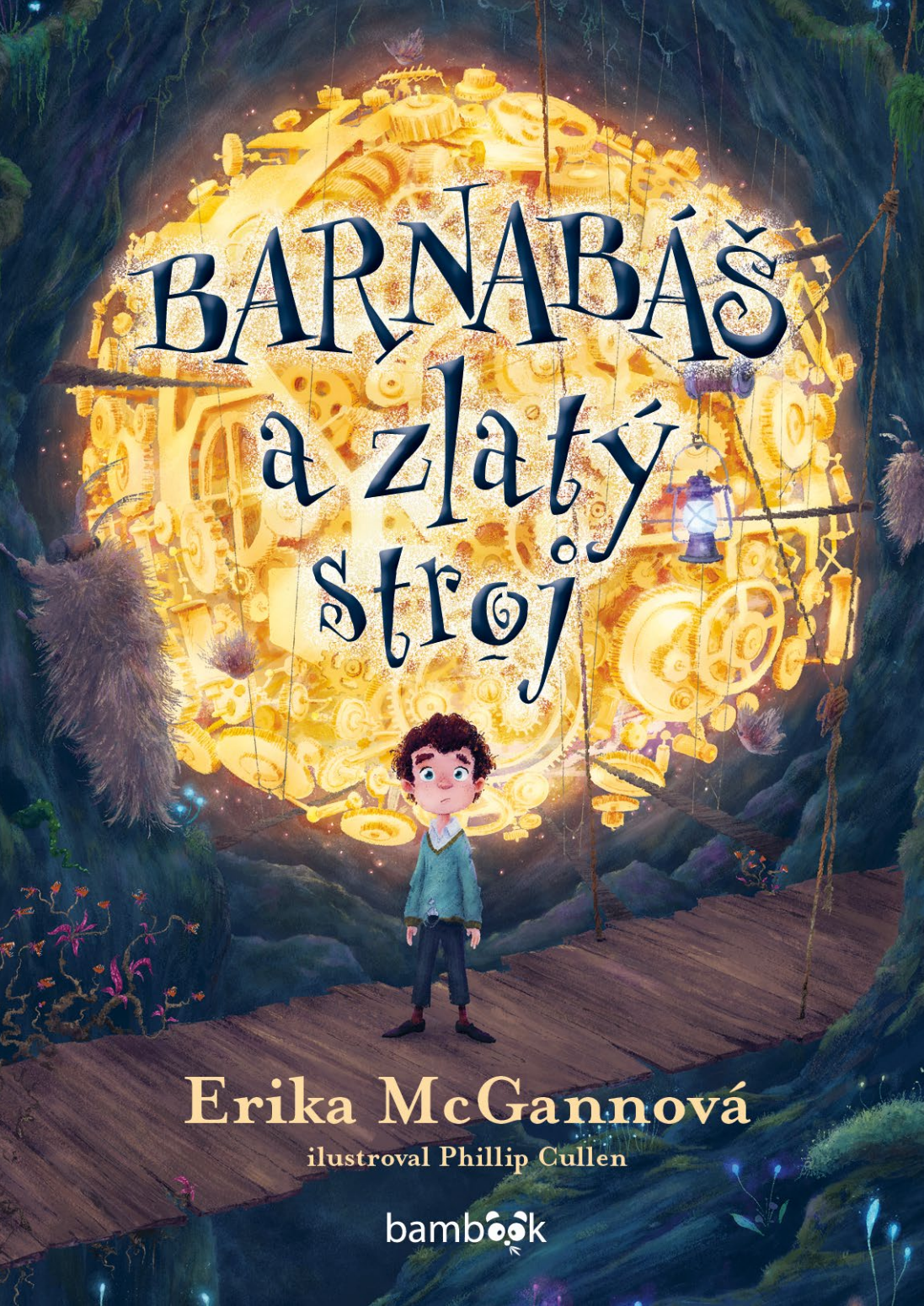

BARNABÁŠ a zlatý stroj

Erika McGannová

ilustroval Phillip Cullen

bambook

bamboo k

Erika McGannová vyrostla v Droghedě v irském hrabství Louth a nyní žije v Dublinu. Je autorkou knih *The Demon Notebook* (oceněné Waverton Good Read Children's Award), *The Broken Spell*, *The Watching Wood* a *The Midnight Carnival*, série *Cass and the Bubble Street Gang* a čtyř obrázkových knih *Where Are You, Puffling?*, *Puffling and the Egg* (nominované na Irish Book Award), *Wee Donkey's Treasure Hunt* (všechny s ilustracemi Gerryho Dalyho) a *The Night-time Cat and the Plump, Grey Mouse* (ilustrované Lauren O'Neillovou). Eričinou nejnovější knihou je titul *Tabitha Plimtock and the Edge of the World*.

Phillip Cullen vyrostl v Dublinu a studoval klasickou animaci na Ballyfermot College. Rád kreslí roztomilá a podivuhodná stvoření. Nějaký čas strávil v Japonsku, nyní žije v Dublinu se svou ženou. S Erikou McGannovou spolupracoval také na knize *Tabitha Plimtock and the Edge of the World*.

BARNABÁŠ a zlatý stroj

Erika McGannová

ilustroval Phillip Cullen

Věnováno Dariovi,

který se letos vydá za svým velkým dobrodružstvím.

Poděkování

Znovu děkuji Phillipovi za neuvěřitelně krásné ilustrace, které této knize vdechly život. Děkuji své redaktorce Nicole Reddyhové, se kterou je vždycky radost pracovat. A děkuji grafičce Emmě Byrneové a všem kolegům z The O'Brien Press.

Obsah

Kapitola první	Kwerkovi	9
Kapitola druhá	Posmrtná oslava	18
Kapitola třetí	Cizinka ve Velkém domě	25
Kapitola čtvrtá	Pohřeb	31
Kapitola pátá	Taková turistická atrakce	38
Kapitola šestá	Čvachtou do středu Země	46
Kapitola sedmá	V Soukolí	54
Kapitola osmá	Houpavý dům	64
Kapitola devátá	Zavěšena v kole	73
Kapitola desátá	Malá lekce z dějin a věd	82
Kapitola jedenáctá	Dům zatracení	93
Kapitola dvanáctá	Doma u stolu	102
Kapitola třináctá	Ztracené šepoty	110
Kapitola čtrnáctá	Trocha lehkého čtení	115
Kapitola patnáctá	Krajková plíseň	122
Kapitola šestnáctá	Hlubánka	130
Kapitola sedmnáctá	Váš tahoun a vy	137
Kapitola osmnáctá	Obří nudle	145
Kapitola devatenáctá	Za vůní zlata	153

Kapitola dvacátá	Jde se na výlet	161
Kapitola dvacátá první	Hra na schovávanou	166
Kapitola dvacátá druhá	Boháš Zazobaný	172
Kapitola dvacátá třetí	Stromový dům	178
Kapitola dvacátá čtvrtá	Stračí hnízdo	185
Kapitola dvacátá pátá	Útěk ze stromu	192
Kapitola dvacátá šestá	Utrejch	199
Kapitola dvacátá sedmá	Černá auta	206
Kapitola dvacátá osmá	Hrozný Horác	212
Kapitola dvacátá devátá	V bezpečí tajných chodeb	220
Kapitola třicátá	Zpátky do čvachty	227
Kapitola třicátá první	Kvílení sirén	234
Kapitola třicátá druhá	Nestvůrný plán	241
Kapitola třicátá třetí	Jak vyděsit padoucha	248
Kapitola třicátá čtvrtá	Na misi	254
Kapitola třicátá pátá	Vítaný návrat	262
Kapitola třicátá šestá	Překvapení!	270
Kapitola třicátá sedmá	Jak to všechno dopadlo	279

KAPITOLA PRVNÍ

KWERKOVI

Nedaleko od vás, za domy a za supermarketem, za dálnicí a za stromy, leží klidné malé městečko jménem Undl. Neobtěžujte se ho hledat, není zakreslené na žádné mapě. Mělo by být (to by měla být všechna města a všechny vesnice), ale zkrátka není.

Důvodem, proč není Undl zakreslený na žádné mapě, není to, že by snad byl neviditelný – to ani zdaleka ne –, nýbrž kvůli Kwerkovým.

Kwerkovi žijí v Undlu odnepaměti a jsou nesmyslně, příšerně, nechutně bohatí. Bydlí v obrovitánském domě na vrcholku kopce uprostřed města, odkud se můžou na všechny ostatní dívat spatra.

Jejich Velký dům na kopci není kdovíjak krásný (podobně jako lidé, kteří ho obývají). Kdysi začínal jako celkem rozumný dům postavený ze dřeva, ale jak rostlo rodinné jmění

Kwerkových, přidala každá generace další křídlo nebo podlaží a každé bylo ještě křiklavější a nevkusnější než to předchozí. Jsou tu sloupy a pilíře ze stříbra a bronzu, oblouky vykládané safírem a věžičky zdobené platinou. Jsou tu stříšky poseté smaragdy a cihly protkané úlomky rubínů, okénka z růžového křišťálu a římsy pokryté perletí. Ten dům je zkrátka směšný. Úplně absurdní. Ohyzdný trn v oku pro všechny obyvatele Undlu.

I když Kwerkovi rádi připomínají ostatním, jak jsou bohatí, nesnášejí, když po nich někdo chce peníze. Jakožto nejbohatší rodinu široko daleko je odjakživa každý boží den obtěžovali lidi, co vybírají peníze na charitu. Zkusili se chovat hrubě, ale nepomohlo to. Koupili si zlé hlídací psy, ale lidé z charity se jich nebáli. Nastražili pasti a vykopali vodní příkop a lili z horních oken vroucí olej, ale výběrčí přicházeli dál. A tak si Kwerkové nakonec zaplatili za to, aby byl Undl kompletně vymazán ze všech map. Jak by je lidé z charity mohli najít, když nenajdou ani město? A to je důvod, proč Undl nikdy nenajdete v žádném atlasu.

Toho rána, kdy začíná náš příběh, se Barnabáš Kwerk spouští po laně vyrobeném ze svázaných prostěradel, které visí ze zaprášeného půdního okénka Velkého domu. Chystá se totiž jít do školy.

Barnabášovi je devět let, je menší, než je na jeho věk obvyklé, má husté tmavé kadeře a oči trochu do zelena, trochu do šeda. Oblečení – přísné košile a kalhoty šité na míru – mu vybírají tak, aby ladilo s jeho vážným příbuzenstvem. Barnabáš je však mezi Kwerkovými vzácnou výjimkou: je totiž jediný z celé rodiny (a že je to opravdu velikánská rodina), kdo nemá ani zájem o peníze, ani hlavu na obchod.

Ode dne, kdy se narodil, mu ukazovali grafy a diagramy a tabulky, vykládali mu, kolik co stojí a kolik dalších peněz se na tom dá vydělat. Ale Barnabáš nechápe, proč Kwerkovi chtějí vydělávat další peníze, jen aby je mohli kupit na hromadách v obrovském trezoru. Nebyly by peníze užitečnější, kdyby pomáhaly lidem? Jednou se na to Barnabáš zeptal u večeře strýce Horáce – a hned dostal po hlavě pstruhem, zavřeli ho na půdu a zamkli za ním dveře.

Během let vyzkoušel Barnabáš utéct z půdy do školy všelijakými způsoby, ale žádný z nich zatím nebyl úspěšný. To se svázanými prostěradly ho napadlo díky jedné dobrodružné knize, kterou právě dočetl. Barnabáš knihy číst nesmí. Jakákoli kniha, kterou u něj najdou, skončí jako palivo v jednom z velkých krbů v domě, a k tomu musí Barnabáš za trest přepisovat finanční tabulky. I přesto se mu vždycky podaří k nějaké knize dostat (jak, to se dozvíte o něco později – je to povzbudivé

a docela zajímavé) a zatajit ji před svou rodinou (jak to dělá, to se také dozvíte později – a je to *velice* zajímavé).

Když Barnabáš slézá po laně z uzlu na uzel, snaží se nedívat pod sebe (země je opravdu hodně hluboko) a místo toho hledět přes rameno do dálky na školní budovu ze žlutých cihel. Vidí, jak k ní přicházejí první děti, loučí se s rodiči pusou nebo objetím, utíkají na školní dvůr, houpají se na houpačkách. Barnabáš se *nemůže dočkat*, až se také zkusí zhoupnout.

Ale dnes to nebude.

Kolem kotníku se mu sevře silná ruka. Z okna ve třetím patře se vyklání hospodyně Brunhilda.

„Kam si myslíš, že jdeš?"

„Do školy," odpoví Barnabáš. „Myslím, že strýci Horácovi by to nevadilo."

„Tak proč nejdeš normálně dveřmi?"

„Ehmmm…"

Brunhilda vtáhne Barnabáše oknem dovnitř a on se zaduněním přistane na podlaze.

„Proč vlastně lidi chodí do školy, hmm?" mumlá si hospodyně, zatímco ho táhne za nohu. „Aby dostali práci a byli bohatí, proto. Ty školu nepotřebuješ, ty už bohatý jsi."

„Proto ale lidi do školy necho–"

„Tak dost.“ Brunhilda ho pošle po zemi do nejbližší koupelny jako hokejový puk. „Umyj se, ty špíno. Půjdeš se strýcem navštívit pratetu Klaudii.“

Barnabáš se pevně chytí umyvadla. Protože jediný Kwerk, který je ještě strašidelnější než strýc Horác, je prateta Klaudie.

* * *

Severovýchodní křídlo Velkého domu je od podlahy až po strop z černého mramoru. Je to tam jako v chladné, temné hrobce. Barnabáš by byl v hrobce raději. Vydechuje mlžné obláčky a po zádech mu běhá mráz. Vedle něj stojí strýc Horác – vysoký, hubený muž v obleku s úzkým proužkem, černé vlasy ulíznuté k lebce mastnou pomádou.

Normálně se Barnabáš svého strýce bojí. Ale pratety Klaudie se děsí tak, že to na chvíli zastíní i strach ze strýce Horáce. A proto, jak to dělává vždycky, když je mu nepříjemně nebo úzko, myslí na jednu ze svých oblíbených knih a přehrává si v hlavě její příběh. V duchu se plaví na lodi, je účastníkem velkého závodu napříč oceánem, a to dokáže ty dunivé údery v jeho hrudi alespoň trochu zmírnit.

Strýc Horác vypadá, že je skoro stejně nervózní jako jeho synovec. Palcem a ukazovákem si neustále uhlazuje tenký knírek nad horním rtem.

„Budeš držet klapačku," nabádá Barnabáše, aniž by se na něj podíval. „Ani slovo, ty malý červe. Jasné?"

„Ano, strýčku Horáci."

Těžké dubové dveře konečně zavrzají, otevřou se a odhalí dlouhou chodbu z dalšího černého mramoru. Na jejím konci, na velikém majestátním trůnu, čeká nejstarší členka rodiny Kwerkových.

Prateta Klaudie přijímá hosty ve vysokánské oranžové paruce a korzetových šatech s tou nejohromnější sukní, jakou si dovedete představit. Když sedí na trůně, ta sukně se jí nadouvá až k bradě a po obou stranách se dotýká zdí. Ve skutečnosti je to Barnabášova pra-pra-prateta, je přímo neuvěřitelně stará, ale v rámci časové úspory o ní celá rodina hovoří jako o pratetě Klaudii.

Barnabáš kráčí za strýcem po mramorové chodbě. Vidí záblesk obřích diamantových nosních zátek, které má prateta Klaudie zastrčené do nosních dírek. *Chrání její drahocenný čich,* vysvětlil mu jednou strýc Horác. Ty věci ale vypadají příšerně nepohodlně.

„To je ten fakan?" praví žena.

(Kvůli nosním zátkám zní hlas pratety Klaudie pokaždé trochu huhňavě, takže ve skutečnosti vysloví: „To je ted fakad?")

„Ano, prateto Klaudie," odpoví strýc Horác.

„Je marný?“

„Naprosto,“ potvrdí strýc Horác.

Barnabáš je z té prastaré ženy na trůnu úplně zkoprnělý – prateta vypadá jako obří rozzuřená saň a páchne jako vlhký kout na půdě, když se tam rozleze plíseň –, ale cítí, že tohle je jeho jediná šance.

„Nejsem marný, prateto Klaudie. Vážně ne. Kdybych jen mohl chodit do školy –“

Na pusu se mu připlácne hubená ruka.

„Úplně marný, prateto Klaudie,“ upřesní kvapně strýc Horác. „Ten kluk nemá ani cenu králičích bobků.“

Stará dáma zavrčí, její oči jsou pronikavé jako dva vrtáky. „Takže je se vším ámen, že ano?“ pronese. „Dům plný budižkničemů a úplně poslední potomek je stejně marný jako vy ostatní.“

„Podniku se daří výtečně,“ namítne strýc Horác. „Díky mým chytrým investicím jsme letos vydělali víc peněz než –“

„Investice? *Peníze?*“ rozlehne se mezi mramorovými zdmi hřímavý hlas pratety Klaudie. Hrubě si zašroubuje jednu zátku hlouběji do nosní dírky a tvář jí zrudne tak, že je to znát i přes vrstvu bílého pudru. „Marní budižkničemové! *Zlato*, ty ubohý zabedněný chudáku, *zlato*. Všichni jste k ničemu, protože nedokážete najít *ZLATO*.“

Strýc Horác mlčí, stará paní ho probodává pohledem a nakonec promluví znovu: „Ani jeden z vás není hoden nosit jméno Kwerk. A až všichni vymřete, tenhle marný fakan bude tím posledním, kdo všechno zdědí.“ Vypadá, jako že se jí už jen z té představy dělá špatně. „Má to jen jediné řešení. Budu muset žít věčně.“

„Má drahá pratetičko,“ praví strýc Horác a s vynuceným úsměvem se lehce ukloní, „samozřejmě že tu s námi budeš ještě mnoho let. A my z toho máme všichni radost. Ale možná bychom měli prodiskutovat detaily tvé poslední vůle, protože ten čas *jednou* přijde… i když až za mnoho, mnoho roků. Chápu, že o řízení podniku se podělí nás pět nejstarších, ale kdybys mě ustanovila jediným správcem –“

„Ty ubohý švábe!“ zavříská stará dáma. „Nikdy nebudeš správcem majetku. Protože já nikdy neumřu. Slyšíš, ty zbytečné mrhání oblekem, navíc mizerným? Já budu žít věčně. Navždy a navěky a napořád a natrvalo a VĚČNĚ!“

Té noci prateta Klaudie zemřela.

A ve dnech, které následovaly, nabral Barnabášův život velice zvláštní směr.

KAPITOLA DRUHÁ

POSMRTNÁ OSLAVA

Venku kvílí vítr a na půdě je chladno. Barnabáš sedí u kruhového okénka, jež rámuje obraz bouře. Od smrti pratety Klaudie je na půdě zamčený.

„Aby ses nám nepletl pod nohama, ty malý červe," vysvětlil mu strýc Horác, když otáčel klíčem v zámku.

Barnabáše by tak čekal mimořádně ponurý večer, nebýt nové knihy, kterou dostal jen chvíli předtím, než začalo pršet. Slíbila jsem vám povzbudivé a docela zajímavé vysvětlení toho, jak Barnabáš získává knihy, tak tady ho máte:

Je to záhada. Tak. Teď to víte. Jste překvapení? To je Barnabáš také.

Úplně první knihu na něj někdo střelil z praku (Barnabáš aspoň předpokládá, že to musel být prak nebo něco podobného – jak jinak by mohla kniha proletět otevřeným oknem na půdě velmi vysokého domu?), takže jen o centimetry

minula jeho hlavu. Barnabáš by to byl možná považoval za nějaký bizarní pokus o atentát, nebýt toho, že ta kniha byla tak úžasná. Tak nádhernou knihu mu totiž mohl poslat jen hodný a laskavý člověk. Jmenovala se *Praktika Prenvillová a fantom cukráren* a Barnabáš ji zhltal za jedinou noc.

Druhá kniha – *O žirafách a jejich tajemstvích* – dorazila o týden později nachlup stejným způsobem. Třetí ležela pod polštářkem na jeho židli u jídelního stolu, čtvrtá pod jeho osuškou v koupelně. Od té doby se knihy objevují v pravidelných intervalech, často přiletí oknem půdy, někdy jsou schované na dalších místech, ale Barnabáš nemá nejmenší ponětí, kdo mu je posílá. I když jistá podezření by měl.

Tak za prvé je tu mlčenlivý šofér, který na Barnabáše neštěká tak často jako ostatní, dál tu máme pomocnici v kuchyni, která na něj neječela, když cestou ke dřezu se špinavým nádobím nešťastnou náhodou zvrhl hrnec, a taky je tu služka, která se na něj jednou úplně bezdůvodně usmála. Ale kdyby si měl Barnabáš vsadit, kdo je jeho tajemným knihodárcem, vybral by si určitě zahradnici.

Ta nevysoká, na pohled mrzutá paní má totiž přístup k vybavení, z něhož by se dal sestrojit prak. A jednou schválně odvedla pozornost hospodyně Brunhildy, když Barnabášovi upadla malá knížka, kterou měl schovanou v kapse kabátu.

Zahradnice v tu chvíli náhodou stála v otevřených dveřích, a přesně ve chvíli, kdy kniha mlaskla na zem, vydala to nejhlasitější říhnutí, jaké si dovedete představit. Brunhilda, znechucená tím strašlivým zvukem a následným pronikavým pachem, se otočila a cosi na ni zavrčela.

„Uf," odpověděla nevrlá žena, pohladila si břicho a vydala řádku dalších, tišších říhnutí. „To je ten zatracený česnek od oběda. Cítím ho ještě teď."

Každopádně, ať je knihodárcem kdokoli, Barnabáš je mu nepopsatelně vděčný. Mít knihy je nádherné, ale ještě daleko, daleko lepší je vědět, že někomu tam venku na něm záleží. Někdo tam venku pro něj dělá neuvěřitelně laskavé věci jen proto, že k němu chce být laskavý, a nechce za to nic na oplátku. Někdo tam venku je ochoten riskovat práci a hněv Kwerkových proto, aby jeden malý kluk měl ve svém temném a osamělém příbytku alespoň nějakou útěchu a zábavu. I za těch nejchladnějších a nejsmutnějších nocí – a těch prožívá Barnabáš spousty – je mu při tom pomyšlení v posteli hned tepleji a útulněji.

A ostatně, tajemnému knihodárci je mimořádně vděčná i vaše vypravěčka. Protože nebýt té malé špetky srdečnosti a lidskosti, které mu knihy vnesly do života, Barnabáš Kwerk by možná nebyl tím hodným a zvídavým chlapcem, kterým

dnes je. Možná by nakonec podlehl vší té zlovolnosti, která ho obklopuje, a stal se ochotnou částí ukrutného Kwerkovic impéria. A jaký příběh by nám pak zůstal k vyprávění? Určitě ne takový, jaký by si většina z nás chtěla číst.

To jsme maličko odbočili, milí čtenáři, takže se vraťme k Barnabášovi, který nějaký čas po smrti pratety Klaudie sedí u okénka na půdě.

Venku z tmavých mraků šlehají blesky a déšť víří v malých tornádech. Je to trochu strašidelné, ale i přesto si Barnabáš přeje, aby mohl být tam venku, tančit v bouři a dupat do louží. Představuje si sám sebe jako postavu jedné ze svých knih: třeba jako vědce, který studuje elektřinu prýštící z nebe do země. Nebo jako malíře, co zachycuje bouři na plátno v tmavomodrých odstínech s bílými šplíchanci. Nebo by mohl být záchranářem a vyzvednout štěně z hrany útesu dříve, než ho smete rozbouřené moře. Nebo by se mohl stát třeba pilotem, který vzdoruje bouřlivému živlu ve svém úžasném létajícím stroji.

Barnabáš sevře knihu pevněji v rukou – je to opotřebovaný výtisk *Jak jsem potkal yettiho* –, protože ničím takovým pravděpodobně nikdy nebude. Ne když to bude na strýci Horácovi. Barnabáš je přece Kwerk a Kwerkové dělají jen jedinou věc: vydělávají peníze.

V tuto chvíli je dole shromážděná celá rodina a plánuje pohřeb pratety Klaudie. Podle hluku, který se donese až na půdu, to zní spíš jako oslava. Teta Gerda se řehtá, jako by dostala tu nejstrašnější škytavku na světě, bratranec Armand haleká na hospodyni pokaždé, když má prázdnou skleničku (Armand nepřestane pít, dokud mu nebude pod zadkem hořet křeslo, a možná ani pak ne), strýc Kilián kašle tak hrozně, jako by si měl každou chvíli pozvracet nohy (za to může poděkovat té smradlavé dýmce, která mu neustále visí z pusy), a teta Róza vytrvale komanduje ostatní, aby si s ní zapěli staré námořnické písničky, ke kterým nikdo nezná slova, včetně Rózy. Zkrátka je slyšet jásot a křik a všeobecné veselí a Barnabáš si nemůže pomoct a je mu pratety Klaudie trošinku líto.

Najde si na parapetu pod oknem pohodlnější místo a obrátí další list knihy, když vtom z okna uvidí, že vzhůru do kopce někdo přichází.

Do Velkého domu nepřicházejí lidi bez pozvání (Kwerkovi jsou totiž známi tím, že na takové lidi používají elektrické poháněče skotu), ale tato cizinka prochází železnými branami a točitou příjezdovou cestou, jako by jí dům patřil. Zlí hlídací psi ji nekousnou, ani na ni nezaštěkají – jen sklopí uši, když kolem nich projde. Barnabáš nezná vlastně nikoho kromě rodiny a služebnictva, ale na téhle paní je mu něco

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy Barnabáš a zlatý stroj**.**
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.